

Høringssvar fra Høyskolen for ledelse og teologi til høringsnotat om forbud mot konverteringsterapi fra kultur- og likestillingsdepartementet

Innledning

Høyskolen for Ledelse og Teologi (HLT) er en offentlig godkjent høyskole som tilbyr studier innenfor teologi og ledelsesfag, samt religion og samfunnsfag. Høyskolen for ledelse og teologi (HLT) eies av Det norske baptistsamfunn og Pinsebevegelsen ved Filadelfiakirken i Oslo.

En viktig del av vårt samfunnsoppdrag rettes mot det å utdanne fremtidige menighetsledere og pastorer for tjeneste i forsamlinger og menigheter, og ledere innen skole og ideell sektor, samt organisasjonsliv i Norge eller utlandet. Som en del av dette oppdraget tilbys undervisning innen fagfelt som ledelse og konflikttransformasjon, teologi og etikk, sjelesorg og pastoralteologi, samt samfunnsfag om sosiale bevegelser, moderne slaveri og global rettferdighet.

Vi vil i vårt høringssvar derfor primært fokusere på lovforslagets innvirkning på kristne praksiser og menneskerettigheter som tros- og ytringsfrihet og rett til privatliv.

Sammendrag

Høyskolen for Ledelse og Teologi (HLT) vil hevde at det ikke er behov for en egen lov mot såkalt konverteringsterapi. Vi mener at tilfeller av overgrep eller tvang (inkludert utilbørlig press) knyttet til seksualitet allerede er rammet inn i eksisterende lovgivning, og frykter at regjeringens forslag til lov vil ramme både utilsiktet og uriktig. En mulig konsekvens vil for eksempel være at homofile og andre vil miste gode tilbud innen samtalerapi, familierapi eller parterapi fordi terapeutene vil være engstelige for å si noe galt, bli misforstått eller mistenkt for konverteringsterapi.

Alt i alt mener vi lovforslaget bryter med grunnleggende menneskerettigheter. Lovforslaget er svært inngripende både overfor enkeltmenneskers og menigheters ytringsfrihet, religionsfrihet og rett til å undervise og oppdra etter eget livssyn. Det er særlig betenkelig at foreldreretten begrenses med tanke på å oppdra og veilede egne barn innen egen tro og samlivsetikk. Lovforslaget synes også å mangle forståelse for hva som kjennetegner (kristen) forkynnelse, omvendelse, sjelesorg og forbønn.

Endelig framgår det av høringsnotatet at man mangler kunnskapsgrunnlag om konverteringsterapi. Definisjonene av hva som skal forbys er dessuten vage og uklare. Det er også ulogisk at man skal kunne få hjelp med uønskede seksuelle følelser som heterofil, samt behandling for kjønnsinkongruens, mens veiledning eller hjelp for skeive som ønsker det, skal være straffbart. Departementet vil endog «beskytte» disse mot å gi sitt samtykke til hjelp. En slik umyndiggjøring og diskriminering av ulike grupper kan ikke noen være tjent med.

Vi ønsker med dette å avgi følgende høringsuttalelse:

Hva er konverteringsterapi?

Kulturdepartementet definerer konverteringsterapi som det å «*anvende metoder med formål om å få en annen til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet, som er klart egnet til å påføre vedkommende psykisk skade.*»

Definisjonen er endret fra lovforslaget til regjeringen Solberg, som definerte konverteringsterapi slik: «*Behandlingslignende handlinger som har som formål å få en annen til å endre eller fornekte (evt. undertrykke) sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet.*»

I begge lovforslag er behandling for kjønnsinkongruens, i form av hormon-medikamenter og kirurgiske inngrep unntatt forbudet, til tross for at stadig flere ungdommer angrer på slik behandling og en dag vil kunne stille staten til ansvar for slike irreversible inngrep, basert på tenårings midlertidige opplevelse av å være «født i feil kropp». Prinsippet om at all behandling skal fremme helse og minske skade, er dessverre forbigått i denne type behandling. (jf. Folkehelseinstituttets innsigelser mot slik behandling ved behandling av siste lovforslag).

Ønsket om et forbud mot konverteringsterapi synes også å forutsette at seksualitet er en definert størrelse som ikke endres. Når organisasjoner som *FRI* og *Sex og samfunn* beskriver endringer innen seksualitet og seksuelle preferanser som helt normalt, så gir det lite mening å forby behandling og veiledning for dem som eventuelt skulle ønske endringer i sin seksualitet (se blant annet:

<https://forskning.no/kjonn-og-samfunn-sex/slik-kan-vare-seksuelle-preferanser-endre-seg-nar-vi-er-voksne/1338467>).

Sviktende dokumentasjon

Fra Bufdirs kartlegging av eksempler på konverteringsterapi i Norge presiseres det at denne «ikke er noen vitenskapelig undersøkelse», og at «funnene derfor må tolkes med forsiktighet». Allikevel konkluderer den med at det kan være «en indikasjon på at konverteringsterapi forekommer i Norge, også overfor barn», uten at Bufdir selv utviser noen form for forsiktighet. Vi etterlyser dermed dokumentasjon på at dette faktisk skjer, og mener løse antakelser ikke kan danne grunnlagsmateriale for en lov som forbyr såkalt konverteringsterapi.

Vi frykter at man bruker enkelthendelser som dreier seg om vold og diskriminering med den hensikt å forby noe ganske annet; nemlig veiledning, sjelesorg, terapi, eller forbønn for mennesker i en sårbar situasjon. Høringsuttalelsen beskriver den psykiske helsen blant homofile som dårligere enn blant befolkningen ellers, og peker på seksuell vold og overgrep, diskriminering og trusler, krenkelser eller annen hatkriminalitet som årsak til det (s. 18-20). Allikevel ønsker departementet å forhindre en rekke aktører fra å bistå disse personene med veiledning og sjelesorg ifm. sin identitet, nettopp fordi de påpeker en sammenheng for eksempel mellom seksuelle overgrep og homofile følelser. Denne inkonsekvente behandlingen vil føre til en vilkårlig anvendelse og tolkning av loven som igjen kommer til å ramme utilsiktet, og begrense religiøse praksiser som for eksempel sjelesorg og bønn.

Hva er uønskede seksuelle følelser?

Ifølge forslaget skal det forbys å «*anvende metoder med formål om å få en annen til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet, som er klart egnet til å påføre vedkommende psykisk skade.*» Hva kan vi da tilby mennesker som faktisk ønsker behandling for seksuell adferd og seksualiserte tanker som er uønskede, for eksempel pedofile orienteringer? Skal man kunne tilby lovlig kognitiv behandling for de seksualiserte tankene om barn under 16 år (uavhengig av barnets kjønn), men nekte å tilby noe til en person som sliter med seksualiserte tanker om barn på 17, dersom disse er av samme kjønn som personen som bærer dem?

Når departementet bastant fastslår at såkalt konverteringsterapi ikke fungerer, hvorfor fortsetter man da å behandle mennesker som sliter med pedofile følelser? Er departementet av den oppfatning at samtalerapi kun vil fungere på personer som har seksualiserte følelse for en gruppe (mindreårige), mens det er resultatløst på personer med seksualiserte følelser for andre grupper (voksne av likt eller ulikt kjønn)? Dokumentasjon av påstanden om at terapi for uønskede seksuelle følelser ikke virker, er fraværende, og dermed er påstanden ikke etterprøvbart.

Når personer står frem og hevder å ha vært utsatt for «konverteringsterapi», blir de lyttet til av departementet, men når andre personer står frem og forteller hvordan de er satt fri fra uønskede seksuelle følelser, så blir disse offentlig både og kansellert og krenket med sin identitet. Krenkelser må unngås for alle grupper.

Realiteten er vel at en stor andel av befolkningen i perioder opplever uønskede seksuelle tanker som de trenger hjelp med. Det kan dreie seg om drømmer om utroskap, om seksuelle følelser overfor arbeidskollegaer, om følelser av tiltrekning til bonus-familiemedlemmer eller til personer som allerede er i en forpliktende relasjon. Gjennom dette lovforslaget ser det ut til at slike tanker kun kan behandles/veiledes eller korrigeres dersom de dreier seg om relasjoner av heterofil art, og ikke av homofil art. Det vil til og med være forbudt å veilede personer i slike situasjoner til å «undertrykke» sine seksuelle følelser dersom følelsene omfatter en person av likt kjønn som personen selv. Er følelsene derimot rettet mot en person av motsatt kjønn, vil personen fritt kunne oppsøke hjelp, samtalerapi, sjelesorg, forbønn, osv.

Betraktninger omkring artikkel 18 i Menneskerettighetserklæringen

I henhold til FNs menneskerettighetserklæring har ethvert menneske «*rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse og ritualer.*»

Dette vil si at all norsk lovgivning skal underordnes denne rettigheten om fritt å kunne gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, tilbedelse og ritualer. Tro er her ikke definert som en privatsak eller en sak for kun egen oppbyggelse. Tro er noe som deles, undervises og utøves, både skriftlig og muntlig, gjennom sang og undervisning, i sjelesorg og veiledning og gjennom ritualer og tilbedelse.

En viktig del av en kristen leders gjerning handler faktisk om å kunne svare på spørsmål knyttet til hva Bibelen sier om samliv og identitet, seksualmoral og familieliv. Det er ingen tvil om at Bibelen og kristen tradisjon har et dogmatisk (retningsgivende) standpunkt omkring disse temaene. Å begrense den troendes rett til å dele slik undervisning, må være et alvorlig inngrep i trosfriheten, enten dette gjelder en leder eller ikke.

Tros- og ytringsfriheten er rettigheter som mange kjemper for, og som vi ikke kan ta for gitt. Det er derfor uakseptabelt at kultur- og likestillingsdepartementet foreslår en lovgivning som går i retning av at ideologiske avvik skal forfølges strafferettslig.

Kristen sjelesorg og bønn

I denne sammenheng kan det være nyttig å påpeke at verken kristne ledere eller sjelesørgere er terapeuter, eller driver terapi. Den kristne veileder kaller personer til tro, omvendelse og disippelskap, som kan beskrives som etterfølgelse av Jesus Kristus (slik han er åpenbart i Bibelen). Det kristne fellesskapet består av mennesker som har dette til felles.

Som pastorer og ledere i frikirkelige menigheter er det vanskelig å forstille seg at det å veilede eller rettlede i tråd med Bibelens lære om samliv, skal kriminaliseres. I så fall vil det også til de grader gå på bekostning av ytringsfriheten og enkeltpersonenes rett til å undervise og utøve sin tro. For alle som setter trosfriheten høyt, er et slikt forbud uakseptabelt.

Bønn er noe som er tilgjengelig for alle mennesker, og ikke bare for teologer, prester eller pastorer. Videre vil vi fremholde at innholdet i bønnen retter seg til Gud, og ikke til det mennesket som blir

bedt for. Bønn skal være *for* våre medmennesker, ikke *imot* dem og skal utføres med godhet, omtanke og kjærlighet. Slik vi forstår bønn, og slik vi forventer at høringsforslaget må tolke dette, skal forbønn og bønn ses på som *trosutøvelse* og ikke som en *metode* hvis formål er å få en annen til å endre seg. Samtidig ber man til Gud for å få hjelp til å leve i tråd med Bibelens etiske undervisning om seksualitet. Det må også være rom for veiledning til å leve et slikt liv.

Det klassiske synet på ekteskapet, som en pakt mellom mann og kvinne, står fremdeles sterkt i menigheter utenfor Den norske kirke, og et forbud mot å veilede og undervise dette vil uten tvil betinge disse menighetenes trosfrihet, trospraksis og undervisning. Vi vil fremholde at undervisning som baserer seg på bibeltekster eller tradisjon, aldri må bli tilstand for forbud i et land med tilslutning til menneskerettighetserklæringens § 18.

I høringsbrevet finner vi at trosfriheten brytes på grunn av sine inngripende forbud av religiøse praksiser og ytringer. Nedenfor er noen eksempler gjengitt:

- Religiøse ytringer, bestående av sitering, nær gjengivelse eller utlegning fra skriftsteder eller religiøs lære, og for øvrig meningsytringer nært knyttet til religiøse ytringer (s. 97)
- Rene meningsytringer om hva religiøse skrifter sier om bestemte seksuelle handlinger, der hvor de er intensjonelle eller rettet mot en bestemt person eller gruppe (s. 97)
- Programmer i religiøs regi der hvor forkynnelse av religionens syn på seksualitet er en vesentlig del av programmet. (s. 98). Her skriver departementet til og med at *«straffesanksjonering av samtaler og veiledning som brukes metodisk med formål om å aktivt intervenere i en annen persons indre liv... er et forholdsmessig inngrep i religionsfriheten.»* Både enkelthandlinger og gjentakende handlinger av denne art vil rammes. (s. 98)
- Eksorsisme (s. 98), bønn og forbønnshandlinger (s. 99) og andre religiøse praksiser (s. 99)
- Gruppesamtaler om seksuell orientering og kjønnsidentitet, fasilitert av en tredjeperson, i religiøs regi (s. 100)
- Forkynnelse rettet mot en ubestemt krets personer, men hvor enkeltpersoner føler at «handlingen kan anses som rettet mot en person» hvor formålet er å fornekte sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet (s. 100).
- Samtaler via telefon, hjelp av ulike media eller samtaler i sosiale medier kan også omfattes (s. 101).
- Religiøse handlinger gjennomført offentlig, men også i privat sammenheng vil av departementet straffeforfølges.
- Gjentatte samtaler om å «legge lokk på» sin tiltrekning til det samme kjønn og til å leve seksuelt avholdende (s. 102).

Det er også foruroligende at departementet ikke evner å se det tydelige skillet som de fleste kristne kirkesamfunn og andre religiøse forsamlinger setter i sin undervisning mellom seksuell orientering og seksuelle handlinger. Her vil teologien gjøre et skarpt skille mellom handling og orientering. Dette skillet er selvsagt også en viktig del av trossamfunnenes undervisning innen seksualitet og samliv.

Om retten til privatliv

I høringsuttalelsen vises det til EMK artikkel 8 om retten til privatliv som et argument for å begrense den troendes rett til å praktisere sin tro. Det er derimot ikke noen forankring for at denne, eller artikkel 12 om retten til økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, skal ha noen fortrinn fremfor rettigheten om å praktisere tro.

La oss se på disse rettighetene på et prinsipielt grunnlag. Dersom retten til å praktisere tro skulle gis et lignende *vern* som det nå foreslås i loven om forbud mot konverteringsterapi, så ville konsekvensen vært at man måtte *forby enhver form for religionskritikk eller påvirkning med formålet formål å få en annen person til å endre sin tro*. Et slikt forbud ville være utenkelig i vårt samfunn, ikke minst fordi sekulære røster selv er høylytte i sin kritikk av tro, religion og religiøse skrifter. Dermed må vi stille oss spørsmålet: *Skal seksuell identitet og kjønnsidentitet hos en person ha et vesentlig annet (og overordnet) vern enn det religiøs identitet har?*

Om vi sammenligner disse rettighetene med et praktisk eksempel, så finner vi at det tillates brenning av Koranen, til tross for at dette oppleves veldig krenkende for en gruppe mennesker (som også har behov både for individuelt og kollektivt vern). På den annen side vil man tiltales for hatkriminalitet ved brenning av et regnbueflagg, som oppleves krenkende for en annen gruppe (individuelt eller kollektivt). Brenning av objekter som oppleves krenkende på mennesker bør i et demokratisk samfunn behandles prinsipielt likt, ikke slik det er i dag at det faktisk er lov til å krenke noen grupper sine følelser, men kriminelt dersom man krenker andre grupper sine følelser. Religiøse minoriteter bør også nyte et visst vern for sine uttrykk og utøvelse av tro, og ikke ytterligere begrensning ved at staten ønsker å gripe inn i både bønne- og sjelesorgrom.

Menneskerettighetene gir ingen hjemmel for en slik forskjellsbehandling mellom ulike menneskerettigheter, spesielt ikke når man gir et spesielt vern til én sårbar gruppe fremfor en annen gruppe, som også både er sårbar og en minoritet.

Et tilsynelatende viktig argument for departementet for å gjennomføre sitt lovforslag er at det er «nødvendig i et demokratisk samfunn» (s. 33-37). Men dersom dette skal være tilfelle, må det bidra til å øke individets frihet, ikke begrense det, slik vi nå opplever. Lovforslaget sier eksplisitt at det skal omfatte religiøse samtaler, de troendes samtaler med høyere makter, religiøs undervisning i offentlige møter, og egne arrangementer hvor man antar at det kan gis undervisning om seksualitet og familieliv. Dette viser at lovforslaget absolutt ikke øker individets frihet, men begrenser den, og fjerner elementære rettigheter som å utøve sin tro, alene eller sammen med andre, og undervise det man tror på.

I sin drøfting av forslaget nevner også departementet at å motta konverteringsterapi også kan være vernet av retten til privatliv etter den samme artikkel 8 i EMK (s. 37-39), og retten til tanke- og religionsfrihet etter EMK artikkel 9. Dermed anerkjennes det at en person selv kan ha et ønske om å oppsøke samtaler som er veiledende innen seksualitet, også innen en religiøs eller filosofisk retning. Denne avvises imidlertid som «ikke-eksisterende» og «ikke bygd på fri vilje», til tross for både høringsuttalelser og enkelthistoriers tilbakemelding om at det finnes personer som selv oppsøker og ønsker slike samtaler. Det bemerkes også i høringsbrevet at det ikke er gjort noen forskning på konsekvensene av konverteringsterapi som er gitt til personer som selv har uttrykt et ønske om dette (s. 39). Departementet lar likevel argumentet om «hensynet til en sårbar gruppe» overkjøre dette, til tross for forslagens tydelige inngripen mot andre sårbare minoritetsgrupper.

Spesielt hensyn til barn og unge

Tusenvis av barn i Norge har dessverre et usunt forhold til sin egen kropp. Mange sliter med forakt for kroppen etter «Me too»-relaterte opplevelser, seksuell trakassering, nakenbilde-delning eller overgrep. Det påpekes stadig at dette er en stor utfordring også for skolehelsetjenesten.

Med dette lovforslaget har skolehelsetjenesten mistet et viktig handlingsrom. For dersom man finner at ungdommer har vært utsatt for vold og overgrep som gir en sårbar seksuell identitet, så vil det være utfordrende å jobbe med dette av frykt for å mistenkes for konverteringsterapi. Ungdommer som har behov for veiledning etter overgrep, kan dermed kun motta beskjeden om selv å velge seg en seksuell identitet og et kjønnsuttrykk. Det vil regnes som ulovlig «konverteringsterapi» å jobbe med ungdommens forhold til egen kropp for selv å akseptere denne, og ungdommen kan skyves inn i behandling for kjønnsinkongruens.

Undesøkelser viser at 80-90 % av ungdommer med slike følelser finner tilbake til sin biologiske kjønnsidentitet senere i tenårene (eller starten av 20-årene) og i realiteten vil de få et feilaktig og mangelfullt tilbud dersom de ikke kan veiledes eller behandles med behandling som bekrefter ungdommens biologiske kjønn.

For dersom ungdom selv ser *endring av kjønnsuttrykk* som en slags utvei, så blir behandling av det reelle problemet kriminalisert. Det vil si at den eneste lovlige måten å behandle den unge på, blir å henvise ungdommen til utredning for kjønnskifte, til tross for at dette mest sannsynlig er en midlertidig følelse.

Det er dermed prinsipielt ulogisk at behandling for å bekrefte biologisk kjønn vil være forbudt, mens behandling for kjønnsinkongruens vil være unntatt forbudet. Når høringsforslaget argumenterer med at «barne- og ungdomstiden er en særlig sårbar periode for menneskers utvikling av egen identitet» (s. 42), bør man heller ikke tillate irreversible behandlinger på friske kropp i så tidlig alder. Barn helt ned til 12-årsalderen mottar nå behandling i form av pubertetsblokkere som er egnet til å påføre betydelig skade for ungdommen, enten ønsket om kjønnsendring er midlertidig eller ikke. Som departementet selv uttrykker: «Det kan ikke forventes at ungdommen forstår skadepotensialet ved å motta konverteringsterapi». (Kjønnskorrigerende behandling er i realiteten en irreversibel form for konverteringsterapi, da man søker å konvertere personens kjønn totalt).

Foreldreretten

I drøftingen av hva som er innblanding i den private sfære og samhandlingen mellom barn og foreldre, ønsker vi å fremholde foreldrenes rett til å veilede barna i tråd med egne verdier. Noen annet ville være å gripe inn i privatlivets sfære og skape et autoritært ideologisk samfunn hvor annerledes tenkende ville straffes. Det samme gjelder foreldres ansvar for å veilede eller rettlede barna, noe som er hjemlet i Barnekonvensjonen. Her inngår også retten til å gi barna en oppvekst innen egen trostilhørighet og praksis.

Vi kjenner til historier hvor barnevernet har overtatt omsorgen for et barn, etter at foreldrene ikke har godkjent barnets ønske om kjønnskifte (forsøk på konvertering av biologisk kjønn). Som følge av dette kjenner vi til foreldre, både med og uten noen spesiell tro, som er engstelige for at det å ikke godkjenne kjønnskorrigerende behandling også skal regnes som ulovlig konverteringsterapi. Også her ville en 18-årsgrense for slik kjønnskonvertering hjulpet mange unge.

Avsluttende kommentarer

Vår høringsuttalelse er på ingen måte et ønske om å legalisere vold, tvang eller psykologiske overgrep. Forbud mot alt dette er hjemlet i annen lovgivning og i Straffeloven.

I lovforslaget reagerer vi derfor på at eksempler om grov vold og overgrep som omskjæring av jenter, mutilering av kjønnsorganer og slag med belter o.l. brukes i drøftingene med den hensikt å sidestille skadepotensialet av psykisk skade, og dermed legitimere et forbud mot såkalt konverteringsterapi. Dette er åpenbare ulovligheter som trekkes frem for å ramme noe ganske annet.

Vi fastholder dermed at loven som foreslås inneholder en uakseptabel inngripen i både ytringsfrihet, trosfrihet, forsamlingsfrihet og retten til å gi uttrykk for (undervise) religiøs tro. I tillegg griper den inn både i retten til privatliv, familieliv og potensielt retten til å oppdra barn etter egne verdier.